

LARS LØNSTRUP, journalist, KLAUS HOLSTING, fotograf

Tandlæge Andreasens unikke livsværk

Jens Ove Andreasens nysgerrighed er medfødt og lever i bedste velgående, selv om han efterhånden er blevet 76 år. Derfor arbejder han videre med at overføre sin enorme viden om dentale traumer til tandlæger i hele verden. Og derfor er Danmark og København blevet vært for et unikt website, som hviler på Jens Ove Andreasens mangeårige forskning.

Hvor begynder historien om Jens Ove Andreasens livsværk?

I barndommen, hvor han slog en fortand skæv, som siden har fået ny krone på seks gange?

I ungdommen hvor han først begyndte at forske i det emne, han i dag er en verdenskapacitet indenfor?

Eller skulle vi springe helt frem i tiden, passere nutiden og indlede fortællingen med det symposium om dental traumatologi, som Jens Ove Andreasen er vært for i slutningen af oktober i år?

Man kunne med god ret begynde alle tre steder, for Jens Ove Andreasen er et menneske med en usædvanlig stærk sammen-

hæng mellem liv og værk. Som dreng undrede han sig over, hvor lidt datidens tandlæger vidste og kunne gøre, da han skulle behandles for en beskadiget fortand. Og som ung tandlæge kunne han se, at lærebøgerne ikke slog til i forhold til de problemer, hans patienter stod med. Derfor valgte han at forske i dental traumatologi. Og siden, ja siden blev han bare ved.

I dag er han blevet 76 år gammel, men arbejdsugen er stadig på 37 timer, og dette vedholdende engagement er en af de vigtige forklaringer på, at Jens Ove Andreasen har været i stand til at skabe et livsværk, som tandlæger i 156 lande i dag bruger i deres arbejde med traumeramte patienter. >>

Når tandlæger i så fjerne egne af verden som Taiwan, Columbia eller Mongoliet står med et barn eller en voksen, som har været ude for en ulykke og har beskadiget en eller flere tænder, går de ind på adressen www.dentaltraumaguide.org, slår en diagnose op og får vejledning i hvilke væv, der er beskadiget og hvordan de skal tilrettelægges deres behandling. Samtidig får de en prognosevurdering for de næste 10 år, hvis de vælger den behandling, som guiden foreslår.

700 daglige besøgende på hjemmeside

Hjemmesiden er et resultat af Jens Ove Andreasens livslange forskning i dentale traumer og de teknologiske muligheder på nettet. Men også af de unikke muligheder for at følge op på patienternes sygehistorier, som kendetegner Danmark; samt et lykketræf eller to, som vi senere skal vende tilbage til.

Foreløbig vil vi gerne vide, hvorfor den danske hjemmeside er så anvendeligt et værktøj, at den i løbet af få år er kommet op på 700 daglige besøgende. Så det er vores første spørgsmål, da vi finder den lille moderne bygning, skråt over for Rigshospitalets mange etager høje hovedbygning, hvor Jens Ove Andreasen holder til.

Over i hovedbygningen ligger Tand-Mund-Kæbekirurgisk Klinik, som stadig er

– og igennem 50 år har været – Jens Ove Andreasens arbejdsgiver. Men det er i denne lille moderne bygning, at et langt livs forskning er samlet. Omkring os i det ikke særlig store fællesrum står velvoksne arkivskabe og reoler proppet med bøger, hængemapper og ringbind, som beskriver

Når du som tandlæge står med et traume, skal du handle hurtigt. Ved en udslået tand for eksempel, skal der helst ikke gå over fem minutter, før behandlingen igangsættes.

tusindvis af patienthistorier. Al den viden som Jens Ove Andreasen har tilegnet sig, og som hans medarbejdere med ingeniør Søren Steno Ahrensburg i spidsen har hjulpet med at overføre til internettet. Ligesom tandlæge Eva Lauridsen har leveret en stor arbejdsindsats i at virkeliggøre projektet.

Traumer behandles ofte forkert

Men tilbage til spørgsmålet: hvorfor er www.dentaltraumaguide.org så anvende-

ligt et værktøj, at tandlæger i hele verden bruger siden?

“Fordi den er let at betjene, pålidelig, og fordi vores anvisninger er funderet på et meget bredt empirisk materiale,” svarer Jens Ove Andreasen, da vi har sat os ved et lille bord, og interviewet er begyndt.

“Når du som tandlæge står med et traume, skal du handle hurtigt. Ved en udslået tand for eksempel, skal der helst ikke gå over fem minutter, før behandlingen igangsættes. Samtidig kan diagnosen være svær at stille. Hvis tanden stadig sidder fast, men der er brud, inddeler vi bruddet i ni forskellige kategorier, plus at tanden kan være slået løs på seks forskellige måder. Det giver 54 skadetyper, og det kan ingen overskue. Derfor er der brug for et værktøj, der kan give en hurtig vejledning i den bedste behandling og den mest sandsynlige diagnose. Og det er det, vi har skabt med traumeguiden.”

Behovet er der. Internationale undersøgelser af behandlingsstandarder i ni forskellige vestlige lande har vist, at i halvdelen af tilfældene, hvor en patient kom ind med et traume, valgte tandlægen en behandling, som enten var unødvendig eller direkte forkert.

“Og da man samtidig behandler forholdsvis få traumer på de enkelte klinikker, får man ikke lejlighed til at korrigere sine fejltagelser. Derfor har der traditio-

I 1970'ERNE STUDEREDE MAN HELINGS-PROCESSEN VED DENTALE TRAUMER PÅ ABER.

Jeg har altid haft det sådan, at jeg gerne vil rundt om det næste hjørne, og det næste hjørne igen. Og der er så mange hjørner i traumatologien.

nelt været en kæmpe usikkerhed om, hvordan man skal gribe behandlingen an. At mindske den usikkerhed har været min livsopgave,” forklarer Jens Ove Andreasen.

Lærebøger måtte skrives om

Hans arbejdsliv begyndte i 1961 med ansættelsen som vikar på Tand-Mund-Kæbekirurgisk Klinik på Rigshospitalet. Vagttjeneste var ikke særlig populært på afdelingen, så den tjans tilfaldt den unge kandidat Andreasen.

”Jeg opdagede, at nogle af vores behandlinger gik rigtig, rigtig dårligt, når jeg kaldte patienter ind til kontrol. Derfor foreslog jeg min daværende chef, prof. J.J. Pindborg, at vi mere systematisk skulle følge op på patienterne og efterundersøge det, vi lavede. Det gav han mig lov til. Nu kunne vi se, at det faktisk gik mange af patienterne ret skidt. Og da der samtidig ikke var nogen hjælp at hente i lærebøgerne – dem havde vi nemlig fulgt temmelig slavisk – så sagde Pindborg: ’Hvis det er en dårlig lærebog, så må du skrive en ny.’ Den tillid

han udviste mig er jeg ham evigt taknemmelig for.”

I 1966 kom det første studie af fejlslagne behandlinger, hvor Jens Ove Andreasen på basis af 110 tænder, der var slået ud og sat på plads, fandt ud, af hvorfor rødderne resorberede. Siden blev det til 160 videnskabelige artikler og 10 lærebøger om dentale traumer.

Parallelt med produktionen af artikler og lærebøger har Jens Ove Andreasen opbygget den statistik, som Dental Trauma Guide hviler på. I alt 40.000 patienter blev i

perioden 1965-1992 behandlet for dentale traumer på Rigshospitalet, og af disse blev 4.000 taget ud til langtidskontrol og fulgt i op til 20 år efter, at skaden var sket. Det er billeder og tekst, der minutiøst kortlægger erfaringerne fra disse 4.000 patienthistorier, som er rygraden i guiden.

”Det er meget få lande, hvor det overhovedet kan lade sig gøre rent praktisk og lovgivningsmæssigt at følge patienterne over så langt et forløb. Der er det danske system helt unikt. I England har de for eksempel slet ikke personnumre. Og i USA er det kun CIA og FBI, der har tilladelse til at følge borgerne på den måde, du kan som forsker herhjemme,” forklarer Jens Ove Andreasen.

Kæmpe fordele på nettet

Men hans videbegærlighed stoppede ikke der. I 1970'ernes begyndelse opstod der mulighed for at foretage dyreforsøg på aber, som sad i karantæne på Serum Institutet, inden de som nyredonorer blev aflivet for at fremstille poliovaccine.

”De forsøg havde vi aldrig haft mulighed

for selv at betale, men nu kunne vi udføre forsøg, hvor vi studerede helingsprocessen ved dentale traumer. Den type forsøg kan du kun lave på dyr. Og aber er de eneste dyr, hvor du kan overføre forsøgsresultaterne direkte til mennesker, fordi vores kranier er opbygget næsten identisk.”

En anden afgørende overføring af viden er den, der i de sidste fem år er foregået fra arkivskabe, hængemapper, reoler og ringbind til nettet. Og her er det ikke Jens Ove Andreasen, men hans faste samarbejdspartner siden 2006, Søren Steno Ahrensburg, der er hovedpersonen.

”Min viden om edb er meget begrænset, så jeg er afhængig af Søren og hans realistiske bedømmelser af, hvilke ideer, der kan lade sig gøre, og hvilke der er bedst tjent med at forblive urealiseret,” siger Jens Ove Andreasen med et smil.

”Og jeg har virkelig lært at sætte pris på de muligheder, som nettet kan tilbyde. De lærebøger, jeg har skrevet i tidens løb, har været *pinefulde* at komme igennem. De tager uendelig tid. Og når man så endelig er færdig, kommer der ny viden, som bur-

Der er stadig få ledige pladser tilbage til det symposium d. 28.-29. oktober om dental traumatologi, som Jens Ove Andreasen er vært for. Programmet findes på følgende link: www.dentaltraumaguide.org/traumesymposium2011.aspx

de indføjes, men det kan man jo ikke. På nettet kan man rette og opdatere hele tiden. Det er en kæmpe fordel.”

Traumeguide skal være gratis

At adgangen til at bruge traumeguiden skal være gratis for tandlægerne er et kardinalpunkt for ham.

”Traumebehandling løber let op i mange tusinde kroner. Herhjemme kan man i mange tilfælde få hjælp fra det offentlige – blandt andet når det er børn, som udgør syv ud af 10 patienter herhjemme. Men i andre dele af verden skal patienterne selv betale. Jeg er selv traumepatient og har netop været igennem den sjette revision af en krone til min venstre fortand. Jeg har en god løn som tandlæge og kan godt betale, men det er der mange andre, som ikke kan, og dem ønsker jeg altså ikke at sidde og være kassefører for. En ulykke må være nok.”

Jens Ove Andreasen var selv 10 år gammel, da ulykken ramte ham.

”Jeg kørte om kap med nogle kammerater og var så uheldig at få foden ind i forhjulet, faldt på min cykel og slog ven-

stre fortand skæv. Jeg blev behandlet af børnetandplejen i Gentofte Kommune, som heldigvis lod være med at gøre noget, fordi tanden kun var slået moderat skæv. Det har nok reddet den, for den rettede sig selv ind. Men nerven kunne ikke holde til det og døde. I dag ved vi fra statistikken, at det sker for 50-60 procent af traumetilfældene.

I mit tilfælde fandt man ud af, at nerven var død, da tanden blev midnatsblå. Mine kammerater kaldte mig Jens Blåtand. Så fik jeg en af de første plastkroner, der blev lavet her i Danmark. Den endte op endnu mere blå. Og siden har jeg fået lavet krone nummer to og nummer tre og nummer fire og nummer fem og nummer seks – den sidste for to år siden.”

Født nysgerrig

Ulykken kom til at blive bestemmende for hans karriere, mener Jens Ove Andreasen selv.

”Jeg kunne ikke forstå, at tandlægerne dengang vidste og kunne gøre så lidt. Og det ansprede min medfødte nysgerrighed efter at finde et svar. Jeg har altid

haft det sådan, at jeg gerne vil rundt om det næste hjørne, og det næste hjørne igen. Og der er så mange hjørner i traumatologien. Området er enormt, og det er på én gang styrken og svagheden. På verdensplan er vi kun 10 forskere, der seriøst og over længere tid har forsket i traumatologien, hvor der måske er 20.000 eller 30.000, der forsker i caries og parodontologi. Det skyldes, at tandlæger, ligesom alle andre faggrupper, bedst kan lide at lave noget, som går godt, mens ingen har lyst til at vise det frem, som går galt. Men det er altså vores passion. At finde ud af hvorfor det går galt.”

Hvorfor er det blevet din passion at finde ud af, hvorfor det går galt?

”Det er min nysgerrige natur igen. Jeg søger altid den rigtige forklaring på et givet problem. Også når jeg ikke arbejder. Mine nærmeste synes, jeg er meget irriterende nogle gange, når jeg insisterer på, at tingene hænger sammen på den måde, som jeg synes, de hænger sammen. Men jeg tror, jeg er blevet lidt mildere med årene. Og det har mit arbejde med traumato-

logien faktisk medvirket til. Når man arbejder så længe med et bestemt område, kan man jo ikke undgå at opleve, at det man fuldt og fast tror på – for eksempel en konkret behandlingstype – senere kan vise sig kun at være den næstbedste.”

Et lille suk over økonomi

Til sidst bliver der plads til et lille suk – over økonomien i projektet. 25 procent af Jens Ove Andreasens og Søren Stenos tid går med at skrive ansøgninger om penge til Traumeguiden. Og selv om taknemmeligheden over for de danske og svenske fonde, som har været mest behjælpelige, er stor, lægger de ikke skjul på, at det er ”lidt frustrerende” at skrive ansøgninger, når de nu hellere vil arbejde med at gøre guiden bedre. Tandlægeforeninger i Danmark og Sverige har også bidraget til driften, og de får som tak vist deres navn og logo inde på siderne på www.dentaltraumaguide.org ■